

Jaarverslag 2017

Maatschappelijk verantwoord beleggen

INLEIDING

Pensioenfonds Vervoer vindt het belangrijk beleggen op een maatschappelijk verantwoorde manier in te richten. Het fundament van het beleid op gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen bestaat uit vijf pijlers. Pensioenfonds Vervoer stelt ieder half jaar een verslag op met belangrijke ontwikkelingen in het verantwoord beleggingsbeleid.

Ontwikkelingen in het maatschappelijk beleggingsbeleid van Pensioenfonds Vervoer

In 2017 heeft Pensioenfonds Vervoer verdere stappen gezet ten aanzien van de ontwikkeling en implementatie van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (hierna: MVB). Zo hebben we sinds 2017 criteria (vastgelegd) aan de hand waarvan wordt bepaald of en hoe we deelnemen aan schadeclaims.

In 2017 heeft Pensioenfonds Vervoer ook een ontwikkeltraject doorlopen voor een nieuwe aandelenportefeuille waarin MVB al in de basis verankerd zit. Meer informatie staat in de paragraaf over ESG-integratie.

Ontwikkelingen binnen de MVB pijlers

Doelinvesteringen

Doelinvesteringen zijn investeringen waarvan we verwachten dat die bij gaan dragen aan het realiseren van Sustainable Development Goals (SDG) van de VN. Deze doelen zijn de opvolgers van de UN Millennium Goals. Pensioenfonds Vervoer had in 2017 twee doelinvesteringsfondsen in de beleggingsportefeuille. In totaal bedroeg het belegd vermogen in deze fondsen eind 2017 € 49,1 mln. Een groot deel van de leningen in het Actiam Microfinancieringsfonds zijn terugbetaald. Eerder had Pensioenfonds Vervoer aan het Actiam-FMO SME Finance Fund toegezegd te willen investeren in dit fonds. Het fonds heeft vóór 2017 een start gemaakt met het verstrekken van leningen. In 2017 zijn er nog meer leningen verstrekt. Het Actiam-FMO SME Finance Fund verstrekt leningen aan financiële instellingen in opkomende- en ontwikkelingslanden. De leningen zijn vooral bedoeld voor de financiering van MKB-kredieten in deze landen.

ESG-integratie

Pensioenfonds Vervoer wil aspecten op het gebied van 'environmental, social & governance' (afgekort 'ESG') laten meewegen in het beleggingsproces. We noemen dat ESG-integratie. Net als in voorgaande jaren zijn in 2017 alle beheerders van aandelenportefeuilles en vastrentende waardenportefeuilles op ESG-integratie geanalyseerd en beoordeeld. Hiervoor zijn er naar alle beheerders vragenlijsten over ESG-integratie gestuurd en zijn er met managers gesprekken geweest over ontwikkelingen en initiatieven op ESG-gebied. Ook is dit jaar weer de verantwoording van de vermogensbeheerders als het gaat om de *Principles for Responsible Investment* (PRI) als informatiebron gebruikt. 28 van de 29 beheerders van Pensioenfonds Vervoer hebben de PRI getekend. We zijn in gesprek met de beheerder die de PRI (nog) niet heeft ondertekend en constateren dat deze beheerder aanzienlijk actiever is op het gebied van verantwoord beleggen dan een jaar geleden.

Jaarlijks geeft de organisatie achter de PRI scores aan alle vermogensbeheerders die bij deze organisatie aangesloten zijn. Deze scores geven een goede indruk van de manier waarop deze beheerders omgaan met MVB. Een belangrijke en prettige constatering is dat de beheerders van Pensioenfonds Vervoer aanzienlijk beter scoren op basis van de PRI dan de PRI-gemiddeldes. Uiteraard lopen de gesprekken met de beheerders ook na 2017 door. Eind 2017 zijn de gespreksonderwerpen vastgesteld.

Pensioenfonds Vervoer heeft ook veel energie gestoken in het samenstellen van twee benchmark-portefeuilles. Deze portefeuilles worden vanaf mei 2018 gebruikt als leidraad voor een nieuwe aandelenportefeuille; we volgen de ontwikkeling van de benchmarks voor de samenstelling van onze eigen portefeuille. Nieuw is dat de maatschappelijke score van bedrijven direct verband houdt met de kans dat zij opgenomen worden in onze portefeuille. Ook wegen de CO₂-uitstoot en de werknemersrechten mee.

Met het vastgoed waarin we direct beleggen, heeft Pensioenfonds Vervoer in het derde kwartaal van 2017 de eerste plaats in de categorie *Office/Residential/Europe* behaald van de toonaangevende GRESB-benchmark. Daarmee werd Pensioenfonds Vervoer '*Sector Leader 2017*'.

Stemmen

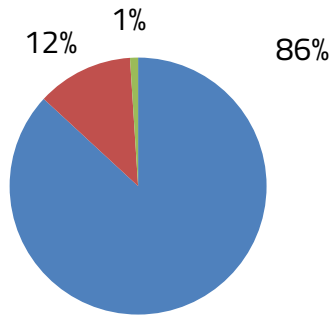
In 2017 heeft Pensioenfonds Vervoer op 99,7% van de aandeelhoudersvergaderingen (waarbij dit mogelijk was) gestemd. In enkele landen werd niet gestemd vanwege de hoge kosten die gemaakt moeten worden om te kunnen stemmen. 97% van de voorstellen waarover is gestemd, is ingebracht door het management en 3% door aandeelhouders. Pensioenfonds Vervoer heeft op 88% van de voorstellen van het management vóór gestemd, op 11% tegen en in 1% van de gevallen is niet gestemd of heeft het pensioenfonds zich onthouden van stemming. Het pensioenfonds heeft vóór 39% van de voorstellen van aandeelhouders gestemd, bij 56% van de aandeelhoudersvoorstellen tegen gestemd en in 5% van de gevallen zich van stemming onthouden of niet gestemd.

De belangrijkste onderwerpen waar het pensioenfonds tegen voorstellen van het management heeft gestemd, waren 'beloning' en 'benoeming van bestuurders'. Van de aandeelhoudersvoorstellen viel 39% in de categorie 'goed bestuur' (bijvoorbeeld beloningsbeleid, voorstel benoeming directielid), 47% in de categorie 'sociaal' (bijvoorbeeld arbeidsomstandigheden, diversiteit van management) en 14% in de categorie 'milieu' (bijvoorbeeld rapporteren over CO₂-uitstoot).

Pensioenfonds Vervoer stemde bij 91% van de voorstellen van het management die te maken hadden met de vaststelling van de strategie vóór. Daarentegen heeft het fonds bij voorstellen met betrekking tot bestuurdersbeloning in ruim 12% van de gevallen tegen gestemd. Voorstellen van aandeelhouders op milieugebied konden in deze periode vaak op bijval van Pensioenfonds Vervoer rekenen: in 64% van de gevallen werd vóór gestemd. Dit in tegenstelling tot voorstellen van aandeelhouders op sociaal gebied. Op sociaal gebied werd er 68% van de gevallen tegen gestemd.

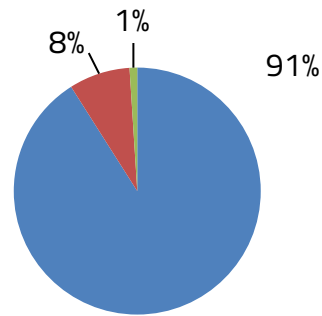
**Managervoorstellen
Bestuurdersbeloning**

- Voor
- Tegen / onthouden
- Niet gestemd

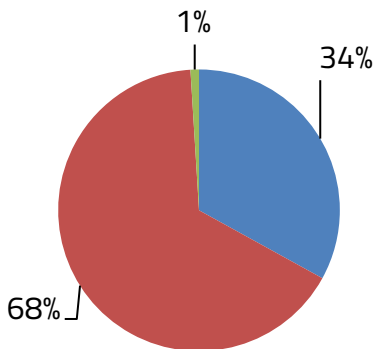
**Managervoorstellen
Strategie**

- Voor
- Tegen / onthouden
- Niet gestemd

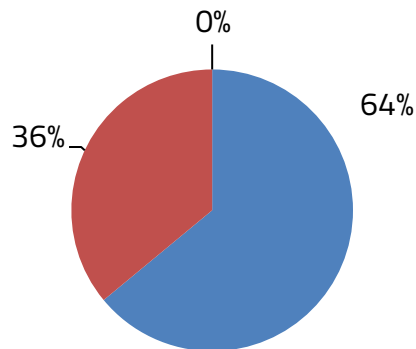
**Aandeelhoudersvoorstellen
Sociaal**

- Voor
- Tegen / onthouden
- Niet gestemd

**Aandeelhoudersvoorstellen
Milieu**

- Voor
- Tegen / onthouden
- Niet gestemd

Dialogo met het management van ondernemingen (engagement)

Engagement heeft als doel om via gesprekken met bedrijven verbeteringen bij deze bedrijven te bewerkstelligen. Het feit dat een gesprek wordt aangegaan betekent lang niet altijd dat deze bedrijven slecht opereren, maar dat er op één of meer onderdelen ruimte is voor verbetering. In 2017 is door Hermes Equity Ownership Services (EOS), mede namens Pensioenfonds Vervoer, met 498 bedrijven uit de portefeuille van Pensioenfonds Vervoer een dialoog gevoerd. Deze bedrijven vertegenwoordigen ca. 51% van de waarde van de aandelenportefeuille van Pensioenfonds Vervoer. De regionale verdeling van de bedrijven en de onderwerpen waarover dialoog gevoerd is, staat op de website van het pensioenfonds.

Uitsluitingen

Vier keer per jaar publiceert Pensioenfonds Vervoer op de eigen website een uitsluitingenlijst. Op deze lijst staan landen en bedrijven waarin we niet willen beleggen. Als we een land uitsluiten betekent dit dat we geen staatsobligaties van dit land kopen. Eind 2017 stonden zes landen en 33 bedrijven op de lijst. In 2017 is één bedrijf toegevoegd en zijn vier bedrijven verwijderd van de uitsluitingenlijst.

In de afgelopen vijf jaar zijn in totaal 19 bedrijven toegevoegd en 20 bedrijven verwijderd van de uitsluitingenlijst. De meest voorkomende reden voor toevoeging aan de lijst was schending van mensenrechten. Bedrijven zijn vooral van de lijst gehaald omdat zij niet meer betrokken waren bij productie en/of onderhoud van controversiële wapens.